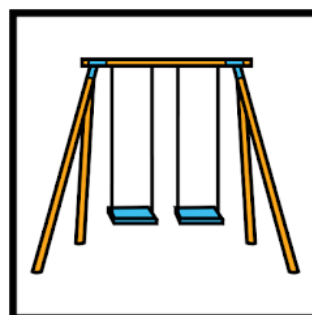

INCLUSOPATIO

DEPARTAMENTO DE ORIENTACIÓN

Montserrat Barros Grela

PATIO

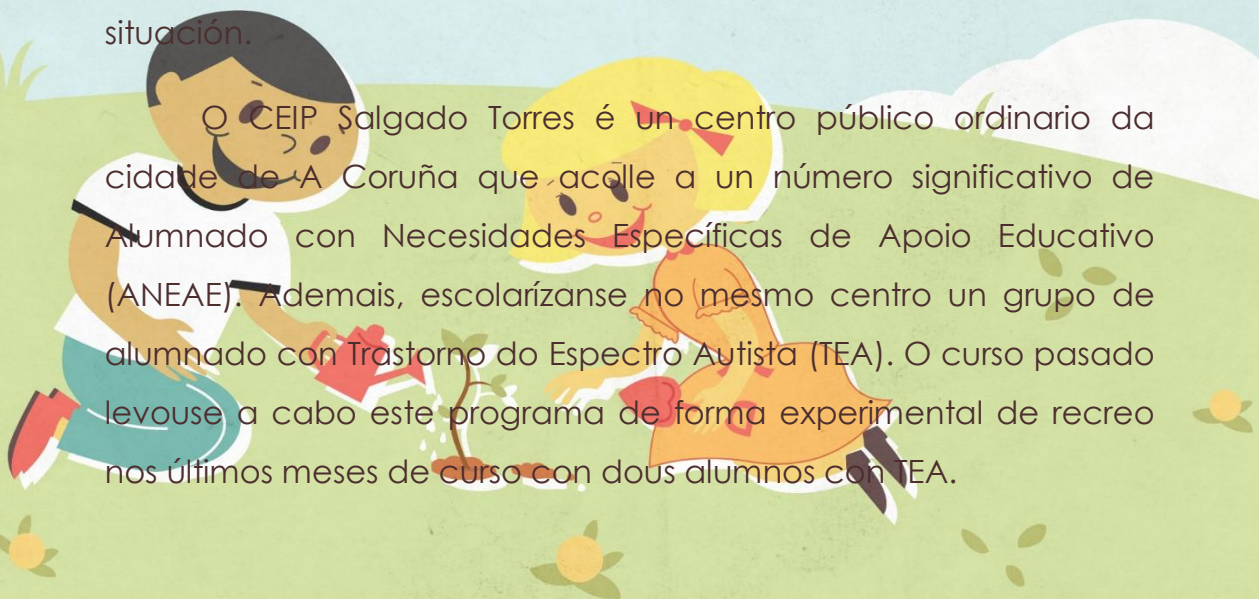
PROGRAMA INCLUSOPATIO

XUSTIFICACIÓN

A inclusión educativa é un dereito para calquera alumno ou alumna con diversidade funcional, tal e como o recolle a Convención Internacional dos Dereitos de Persoas con Discapacidade (ONU, 2006).

O recreo escolar é o momento onde existen maiores oportunidades de socializar e interaccionar, pero tamén é o lugar onde se presentan as maiores dificultades para as persoas con diversidade funcional. O recreo é un espazo e un tempo escolar onde se segue fomentando a aprendizaxe e o desenvolvemento dos alumnos/as. O recreo axudará a fortalecer as relacións que se forman dentro da aula xa que o alumnado aprende a comunicarse e relacionarse co alumno/a con diversidade funcional noutra situación.

O CEIP Salgado Torres é un centro público ordinario da cidade de A Coruña que acolle a un número significativo de Alumnado con Necesidades Específicas de Apoio Educativo (ANEAE). Ademais, escolarízanse no mesmo centro un grupo de alumnado con Trastorno do Espectro Autista (TEA). O curso pasado levouse a cabo este programa de forma experimental de recreo nos últimos meses de curso con dous alumnos con TEA.

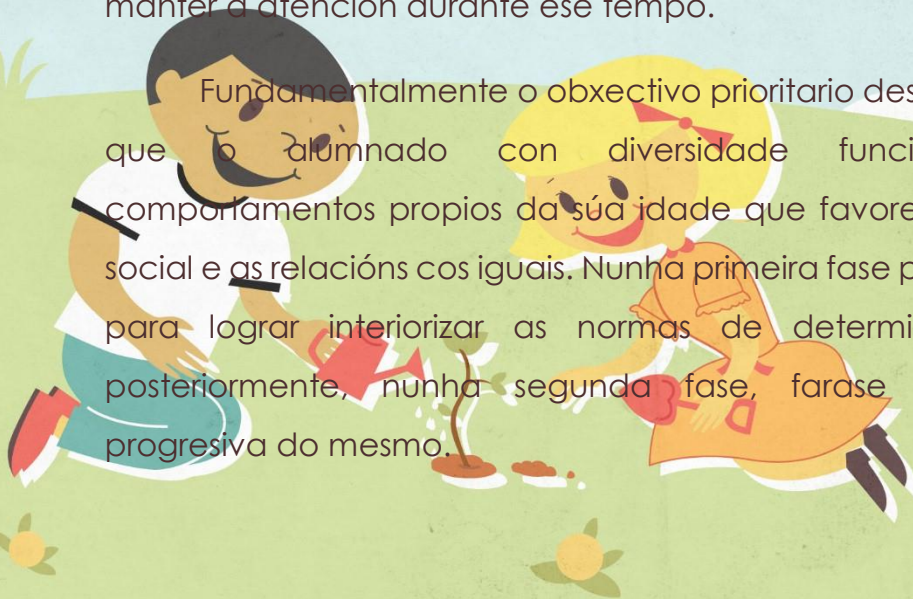

Actualmente, este plan pretende estruturar unha parte do tempo de recreo para dar unha resposta axeitada á totalidade do alumnado con diversidade funcional, especialmente ao alumnado con TEA do noso centro. Da mesma maneira, ao participar neste plan o resto do alumnado da aula, estamos a fomentar as habilidades sociais, a colaboración e a empatía entre os membros do grupo-clase.

Hai que ten en conta á hora de facer unha planificación o máis axeitada posible que, o recreo é o momento máis desestruturado da xornada escolar e amosa un alto nivel de estimulación que pode resultar desconcertante para un alumno con diversidade funcional, poidendo provocar aillamento ou amosar condutas alteradas ou pouco axeitadas.

As dificultades que pode ter o alumno/a TEA son a falta de estratexias para interaccionar; a pouca motivación para iniciar as interrelacións (ás veces por episodios de intentos errados que lle provocan frustración); intereses restrinxidos alonxados dos do resto dos iguais; dificultades para respectar normas sociais (esperar a quenda, adaptarse ás propostas dos demais,...); dificultades para manter a atención durante ese tempo.

Fundamentalmente o obxectivo prioritario deste plan é lograr que o alumnado con diversidade funcional adquira comportamentos propios da súa idade que favorezan a inclusión social e as relacións cos iguais. Nunha primeira fase precisará apoios para lograr interiorizar as normas de determinado xogo e posteriormente, nunha segunda fase, farase unha retirada progresiva do mesmo.

Ao grupo-clase, prioritariamente, instruírase no respecto e aceptación das diversidades funcionais do noso centro. Estes nenos e nenas convertíranse nun apoio natural para o alumno/a con necesidades. Se estas relacións vanse creando máis significativamente poden extenderse a outros contextos. En concreto, cos nenos/as TEA hai que lle ensinar as normas de xogo explicitamente e hai que capacitar ao grupo de iguais para que lle dean o apoio preciso, evitando a sobreprotección.

Esta estruturación do recreo poderá realizarse en días alternos. Os mediadores escolares serán os encargados de supervisar estes xogos coa selección de alumnado dese grupo-clase. A posta en práctica dos xogos farase na segunda metade do recreo, cando o alumnado rematou a súa merendíña.

É recomendable que nos tempos ou días de xogo libre se faga unha valoración por parte dos profesionais educativos sobre a xeneralización das habilidades sociais e comunicativas aprendidas e de se estes rapaces e rapazas interactúan de maneira máis espontánea cos seus iguais nos xogos.

Para levar a cabo este plan é necesaria a coordinación entre os membros da comunidade educativa, en especial: titores/as, especialistas de Pedagogía Terapéutica, Audición e Linguaxe e Educación Física; así como das Auxiliares Técnicas Educativas.

OBXECTIVOS

OBXECTIVOS XERAIS

- Mellorar a convivencia no centro.
- Promover a inclusión do alumnado con diversidade funcional, entre eles o alumnado con TEA, en situacións grupais lúdicas.
- Consegur a implicación efectiva de todo o alumnado do grupo-clase na inclusión do ANEAE no tempo de lecer.

OBXECTIVOS ESPECÍFICOS

- Aumentar no ANEAE o sentido da socialización e do xogo.
- Fomentar o desenvolvemento de actividades funcionais.
- Potenciar as seguintes áreas específicas: habilidades sociais, comunicación e motricidade.
- Favorecer o clima de entendemento e respecto ás características deste alumnado, previndo situacións de abuso.
- Aprender a pór en práctica, os mediadores escolares, os xogos estruturados entre o grupo-clase.

METODOLOXÍA

Partir dos **intereses** e das **motivacións** do alumno/a.

Sensibilización sobre a diversidade funcional. O grupo de iguais como apoio natural. Voluntarios entre o grupo para participar nesta experiencia educativa.

Sensibilización e cooperación dos mediadores escolares no desenvolvemento do plan.

Estruturación e delimitación espazo-temporal adecuada.

Anticipación tanto na axenda diaria da realización da actividade no patio como da dinámica e normas da mesma.

O uso da **metodoloxía específica para TEA** (modelamento, aprendizaxe sen erro, aprendizaxe incidental e apoio condutual positivo).

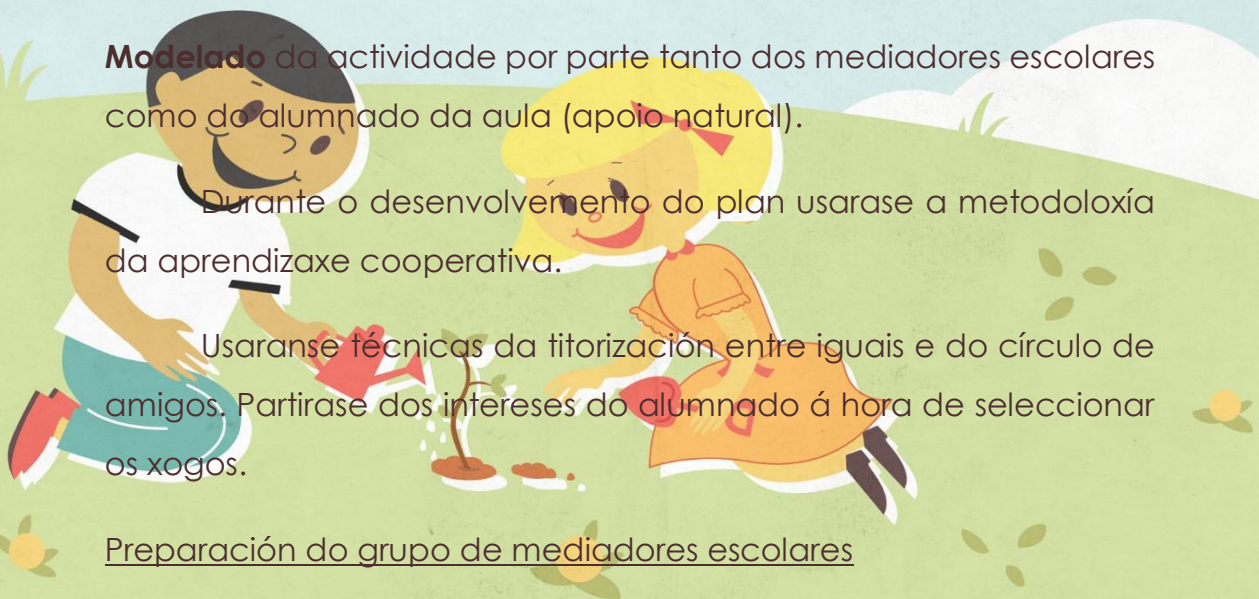
O uso de secuencias visuais para explicar o xogo e elementos visuais de apoio (pictogramas e/ou fotos).

Modelado da actividade por parte tanto dos mediadores escolares como do alumnado da aula (apoio natural).

Durante o desenvolvemento do plan usarase a metodoloxía da aprendizaxe cooperativa.

Usaranse técnicas da titorización entre iguais e do círculo de amigos. Partirase dos intereses do alumnado á hora de seleccionar os xogos.

Preparación do grupo de mediadores escolares

O grupo de mediación do centro está formado por alumnado de 5º e 6º nivel de Educación Primaria.

Todos os comezos de curso, este grupo de mediadores é instruído en habilidades sociais, empatía e resolución de conflitos. Este curso instruirase, ademáis, na interacción con ANEAE e en como dirixir xogos estruturados con grupos de alumnos/as dun determinado nivel para favorecer neles a inclusión.

Deberán estar entrenados no coñecemento dos xogos, do material a usar, da metodoloxía a seguir e da estruturación espazo-temporal.

Preparación do grupo-clase

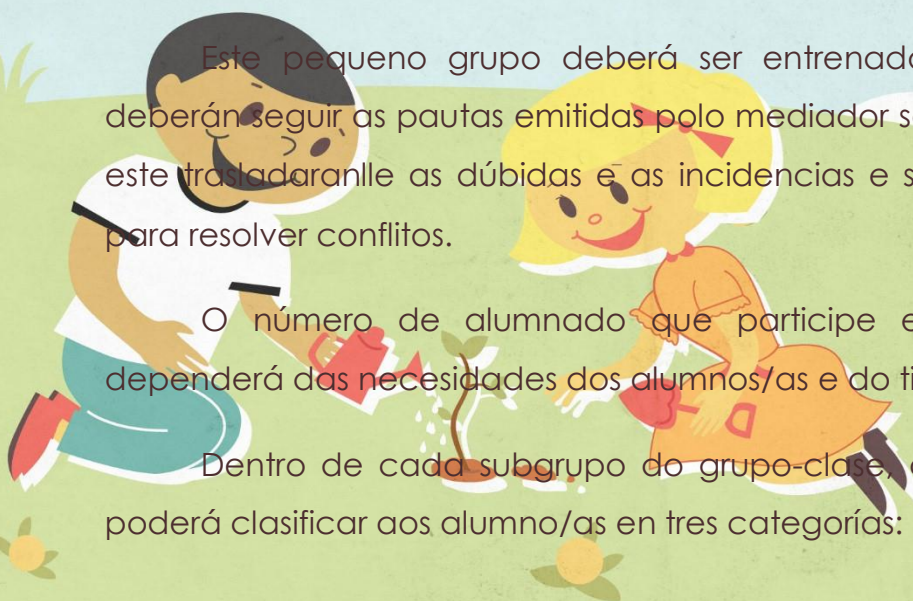
A titora ou titor deberá que concienciar ao alumnado do grupo-clase sobre o ANEAE e das súas dificultades na comunicación e nas relación sociais.

O pequeno grupo seleccionado para realizar en determinado momento os xogos seleccionados, será un grupo formado por nenos/as que voluntariamente se presten a colaborar. Poderase facer un listado que vaia rotando.

Este pequeno grupo deberá ser entrenado nos xogos e deberán seguir as pautas emitidas polo mediador seleccionado. A este trasladaranlle as dúbidas e as incidencias e será reclamado para resolver conflitos.

O número de alumnado que participe en cada xogo dependerá das necesidades dos alumnos/as e do tipo de xogo.

Dentro de cada subgrupo do grupo-clase, a titora ou titor poderá clasificar aos alumno/as en tres categorías:

- Círculo: alumnado capaz de axudar ao mediador/a.
- Triángulo: alumnado que precisa da axuda dos demais.
- Cadrado: resto do alumnado.

Aspectos metodolóxicos a ter en conta co grupo TEA

Seguirase o programa TEACCH (Mesibov e Howley, 2010) e o seu enfoque metodolóxico de “ensinanza estruturada”, fundamentándonos na estruturación física do espazo, os horarios e as axendas visuais; no establecemento de rutinas e nas axudas visuais para que o alumnado TEA comprenda os xogos.

LOCALIZACIÓN, TEMPORALIZACIÓN e RUTINAS

Localización:

- Patio cuberto, patio exterior, ximnasio e biblioteca. As zonas deberán estar delimitadas e sinalizadas.

Temporalización:

- A temporalización deste plan será flexible.
- Comezará realizándose en días alternos.
- Haberá que anticipar na axenda do alumnado TEA este momento de “inclusopatio”.
- É imprescindible establecer as mesmas rutinas en todas as sesións. Isto favorecerá a tranquilidade do ANEAE e a adquisición dunha progresiva autonomía.

RUTINAS

Rutina 1:

Na clase a titora ou titor informa ao alumnado que hoxe toca “inclusopatio”. O alumnado TEA é informado na súa axenda diaria visual. Ademais, elaborárase unha axenda para a clase que conste de:

INCLUSOPATIO

Día da semana:

Luns
Mércores
Xoves

HOXE
XOGAMOS A:

QUE
PRECISAMOS?

TÓCALLE A:

Rutina 2:

O ANEAE baixa ao patio coa coidadora correspondente. Na primeira metade do recreo todos fan a merendiña.

Cando remate esta primeira parte, as coidadoras achegan ao ANEAE ao lugar onde se realiza o xogo. Os mediadores correspondentes teñen preparado o material de xogo e encárganse de achegar ao resto do alumnado que non está coas coidadoras.

Rutina 3:

O mediador explica ou repasa as regras do xogo. Pode facer uso dos pictogramas.

Rutina 4:

Realízase o xogo coa axuda dos mediadores e do alumnado círculo.

Rutina 5:

Soa a música e realízase o xesto de “rematamos”.

Rutina 6:

As coidadoras recollen ao seu alumnado e o resto diríxense ás filas.

BANCO DE XOGOS PARA O PATIO

- XIGANTE/ANANO
- BAILAR
- SALTAR

- PASEO POLO CENTRO – CAMIÑAR
- EL CORRO DE LA PATATA
- UNA SARDINA, DOS SARDINAS, TRES SARDINAS,...
- PASAR A PELOTA
- STOP
- O ESCONDITE INGLÉS
- OS BOLOS

DÍAS DE CHOIVA: Biblioteca: recuncho inclusivo cos compañeiros/as onde poderán escoitar e ver contos cos dous compañeiros/as acompañantes .

DESENVOLVEMENTO DO PROGRAMA

1º CHARLAS CONCIENCIACIÓN aos nenos/as de 1º e 6º de Educación Primaria. VOLUNTARIOS E COMPROMISO. (Elixir aos compañeiros/as acompañantes entre o alumnado de Mediación Escolar).

2º INFORMAR ÁS FAMILIAS. EXPLICACIÓN DO PROGRAMA E DATA DE COMEZO.

3º INFORMAR AO PROFESORADO. NAS GARDAS DE PATIO HAI QUE BOTAR UNHA OLLADA OS QUE ESTÁN NESA ZONA. Nos primeiros días é importante que o profesorado de garda nesa zona esté pendente das posibles incidencias na execución do programa.

4º Posta en práctica. ANTICIPACIÓN E ENTRENAMENTO CON PICTOGRAMAS E MODELAMENTO. Na axenda diaria de actividades do alumnado con TEA deberá aparecer despois da 3ª sesión o recreo estruturado co picto da merenda, do xogo correspondente e dos acompañantes, se os houber.

O modelamento e entrenamento dos diferentes xogos farase coa secuencia pictográfica correspondente e poderá ser entrenada previamente nas sesións de Educación Física.

RECURSOS

Recursos humanos: participación na elaboración do plan do profesorado titor/a deste alumnado, profesorado de EF, mestres de PT e AL, persoal técnico educativo e orientadora. O alumnado acompañante das respectivas clases.

Recursos materiais: as secuencias de actividades con pictogramas ARASAAC, as fotografías dos compañeiros acompañantes e os materiais propios de cada xogo.

AVALIACIÓN

Levarase a cabo unha avaliación continúa a través da observación por parte dos mestres/as, así como das aportacións por parte dos compañeiros/as acompañantes e dos mediadores/as, para poder realizar as posibles adaptacións ou modificacións.

BIBLIOGRAFÍA

De Francisco Nielfa, N., *Aprendo en el recreo. Una guía para desarrollar las habilidades sociales en alumnos con TEA en el entorno educativo*. Asociación Autismo Sevilla. Sevilla, 2016

Lagar, Gey. *Patios y parques dinámicos*. www.entramados.info

Lei Orgánica 2/2006, de 3 de maio, de Educación (BOE, 4 de maio).

Salanova Muñoz, M e outros, *Proyecto Diver-Patios: Un programa para desarrollar habilidades comunicativas y socioemocionales, fomentando la inclusión escolar de todo el alumnado*. Licencia creative Commons Reconocimiento 2.5. La Rioja, curso 2014-2015.

PÁXINAS WEB

www.catedu.es/arasaac/

<http://elsonidodelahierbalcrecer.blogspot.com>

